

DE LA IDEA I DEL SENTIMENT DE PÀTRIA¹

Res tan fàcil, amb el diccionari a la mà, com definir la Pàtria; o amb els diccionaris; els grecs, els romans, han definit la Pàtria; la Revolució francesa va fer sinònim Pàtria de revolució; Maurras omple prestatges d'una llibreria per a exposar la seva idea d'una pàtria cultural que «precisament» és França. Per a Barrés la pàtria és la tradició de la sang, els morts; per a Jaurès la veritable pàtria «serà la França socialista damunt la qual Péguy farà voleiar la bandera de Joana d'Arc». Fet i fet sempre França! Perquè és una cultura, perquè és una tradició, perquè és un fet geogràfic, perquè és la terra de Joana d'Arc, la filla gran de l'Església o la futura pàtria social... Cadascú dissimula la seva afecció cordial amb un principi oposat i divers; la conclusió és la mateixa: França.

Darrerament alguns escriptors d'esquerra han repetit l'antiga cançó: si per pàtria hem d'entendre això i allò, França no és la meva pàtria; si allò altre, tampoc; ni si ha d'ésser el de més enllà. Però, si, etc., etc., som en aquest cas patriotes per tal com... etc. Conclusió: França.

Els nostres lectors, educats fa anys, a causa dels oratges, dins la idea i el sentiment de pàtria, en tenen un concepte prou clar: és el territori on hom parla català dins un concret geogràfic i històric. Però la cançó francesa, traduïda al castellà o al català, la coneixeu de memòria.

Només Romain Rolland ha sabut ésser, a la seva singular manera, conseqüent. La seva ruptura amb qualsevulla cristallització de la idea de Pàtria que no sigui la fraternitat universal és, almenys intel·lectualment, francament expressada. Des d'un punt de vista còsmic, alguns poetes surrealistes han expressat també aquesta ruptura. Tot escrivint, és clar, en un francès bell i exquisidament acadèmic.

Fa alguns anys, tot parlant de la URSS, suposàvem —què és el nostre escriure sinó un suposar amb l'esperança de veure'ns, un dia, negats o confirmats!— i dèiem, ací mateix, que el comunisme soviètic era per ventura l'esforç més important realitzat per a l'occidentalització de Rússia i per a la incorporació de milions d'esclaus a la idea i al sentiment de pàtria. Dèiem, si fa no fa, que el règim nou donaria una pàtria als russos.

Algú, indignat, ens va dir que mesuràvem Rússia amb esguard local i que, a partir de la Revolució, la URSS era la pàtria universal del proletariat, etc.

Fa tot just dos anys que Stalin, en un discurs històric, es «lamentava» de les tendències

¹ Aquesta nota ha estat escrita abans de sortir el decret, que publica la premsa d'avui, segons el qual la bandera soviètica és nacionalitzada.

nacionalistes de la nova joventut russa. Aproximadament venia a dir que dos nacionalismes nous es dibuixaven dintre la URSS: un nacionalisme ucraïnès del tot condemnable i un nacionalisme soviètic que ell condemnava... però no tant com l'ucraïnès. (Per què?)

El març de 1934 Voroiólov publicava el decret, també històric, on tan feroçment hom assenyalava càstigs per als espies i els desertors. El decret començava amb aquests mots: *Defensa de la Pàtria*. (Tots aquests texts han aparegut a «La Correspondència Internacional».)

Darrerament són molts els qui s'han esforçat a trobar gèrmens patriòtics a la URSS i fins hi ha qui ha parlat de patriotisme rus. Corre també que Stalin és un nacionalsocialista, i fa pocs dies algú ha escrit que el règim que s'assemblava més a l'hitlerià era l'estalinià. Actualment, per ventura exagerant-ho, un cronista francès escriu un reportatge, amb gràfics sorprenents, sota aquest títol evocador: «Berlín-Moscou».

A nosaltres ens sorprenen més aquestes descobertes periodístiques recents que la mateixa evolució, natural, del règim soviètic. Els trotskistes tenen raó: en nacionalitzar el comunisme, Stalin ha evitat que la revolució s'estengués als altres països.

(Particularment crec, ara i adés, que encara que tots els països nacionalitzessin el comunisme, segons un criteri comunista occidental molt favorable a aquesta solució, no s'evitarien les guerres. Creiem més: que les guerres més feroços que coneixeria la humanitat seria sota règims comunistes nacionals. Si el comunisme incorpora les masses a la idea i al sentiment de Pàtria, segons veiem a Rússia, la conclusió és natural i fàcil. Creiem difícil evitar els problemes de raça, religió i llengua.)

* *

Què és, doncs, la Pàtria? Vegeu: un rus blanc, exiliat a París, us diu que la seva pàtria és Rússia; però en viu exiliat. Un seguidor de Trotski us diu que la seva pàtria és la URSS; però n'és exiliat. Un socialista reconeix que la seva pàtria és la del proletariat: Rússia; però fa treballs forçats a la Sibèria... per adversari, no de Rússia ni del proletariat, sinó de Stalin.

* *

De fet, la URSS és una pàtria nova i russa. Val més que donem el text íntegre i el lector conclourà. És un fragment del discurs pronunciat pel secretari del partit comunista d'Ucraïna, P. Postitxev, i reproduït per la premsa soviètica:

«És amb el nom de la pàtria als llavis que els nostres enginyers, els nostres tècnics, els nostres obrers guanyen victòries a les fàbriques i a les mines, els nostres artistes en els concursos mundials, els nostres jugadors d'escacs a les competicions internacionals, els nostres esportius als estadis de les ciutats capitalistes. És amb el nom de la pàtria als llavis i darrera la bandera desplegada del partit de Lenin-Stalin que els pobles de la Unió Soviètica, si

cal, agafaran les armes i ensenyaran a l'enemic que s'aventuri damunt el sòl de la URSS de què són capaços milions de patriotes soviètics conscients, heroics, lliurats sense reserva a llur pàtria. ¿No és veritat que el tema del patriotisme soviètic ha d'ésser reprès pels millors mestres de l'estil en tota la seva força i en tota la seva bellesa? ¿No és veritat que escriure llibres sobre el patriotisme soviètic és la tasca d'honor de la col·lectivitat d'escriptors ucraïnesos?»

I, sigui quin sigui el criteri social o polític de cadascú, cal reconèixer que en incorporar la massa russa a la idea de Pàtria ha estat dignificada.

J. V. Foix

[7-VII-1935]